

KAMU YÖNETİMİNDE POSTMODERN SAVLAR

POSTMODERN ARGUMENTS IN PUBLIC ADMINISTRATION

Cenay BABAÖĞLU*
Sedat ÇOBANOĞLU**

ÖZ

Modernizm düşüncesi yaklaşık iki yüz yıl boyunca Batı dünyasını etkisi altına almış, 20. yüzyılın ortalarından itibaren ise postmodernizm düşüncesi hızla yayılmıştır. Sanat, felsefe, iktisat ve kamu yönetimi gibi birçok alanda modernizme karşı postmodernist fikirler gelişmiştir. Çalışma, kamu yönetimi disiplini postmodernizmin yansımalarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla modern ve postmodern paradigmanın kamu yönetimi çalışmalarına etkileri incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmada modernizmden postmodernizme geçiş sürecinin getirdiği örgütsel değişimler tartışılmıştır.

İncelenen gelişmeler, kamu yönetimlerinin daha iyi hizmet sunabilmesi amacıyla küresel süreçten etkilendiği sonucunu ortaya koymuştur. Kamu yönetiminde ortaya çıkan yeni savlar, kamunun ihtiyaçlarına cevap verebilmek için örgütsel yapıda düşünce ve sorgulama biçimlerinin değişimini zorunlu kılmıştır. Nihayetinde değişimlerin tetikleyicisi postmodern kamu yönetimi düşüncesi olmuştur. Çalışmanın sonuç kısmında ise kamu yönetimi alanındaki değişimlerin yönüne odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Kamu Yönetimi, Teknoloji, Habermas.

ABSTRACT

The idea of modernism influenced the Western world for almost two hundred years, and from the mid-20th century, the idea of postmodernism has spread rapidly. In many areas such as art, philosophy, economics and public administration postmodernist ideas were developed against modernism. This study aimed to evaluate the reflections of postmodernism in the public administration discipline. To this end, the effects of modern and postmodern paradigms on public administration studies were analyzed. In this context, organizational changes, which were brought by the transition process from modernism to postmodernism, were discussed.

* Yrd. Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, cenaybabaoglu@tbmm.gov.tr, cbabaoglu@ohu.edu.tr

** Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kamu Yönetimi, sedatcobanoglu00@gmail.com

Recent developments have revealed the public administrations were affected by global process so that they can provide better services. New arguments emerging in public administration necessitated a change in the way of thinking and inquiry in the organizational structure to be able respond to the public needs. Finally, postmodern public administration thought became a trigger of changes. The conclusion of this study focused on the direction of evolution in the field of public administration.

Keywords: Modernism, Postmodernism, Public Administration, Technology, Habermas.

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler ve sermaye birikimlerinin el değiştirmesi gibi faktörler toplumsal değişimleri tetiklemektedir. İki uçlu süreçler sonucunda baskın düşünce biçimleri nedeniyle paradigma değişimi yaşanmakta olup, tüm sosyal bileşenler bu değişimlerden etkilenmektedir. Bir dönemin biterek yeni bir döneme geçilmesi aşamasında sözlük anlamı “*bir sonraki ve daha sonrası*” anlamlarına gelen ‘post’ sözcüğü, ilgili yaklaşımla ilişkilendirilerek belli bir yaklaşımın yeni bir sürümü veya reddiyesi olarak ortaya konabilmektedir. Postmodernizm paradigması da modernizm sürecinin bir sonraki aşaması olarak değerlendirilebilmektedir. Bu süreçte modernizm eleştirileri ve yeni düşünce sistematiği baskın hale gelmiş ve sanattan siyasete, sosyolojiden iletişime kadar yaşamın birçok alanında yeni paradigma postmodernizmin hâkim olduğu iddia edilmiştir. Birçok disiplinin postmodernizm üzerine yaptığı yorumlamalar ve tartışmalar, bu paradigmanın tanımlanmasında zorlukların ortaya çıktığını göstermektedir.

Çalışma kapsamında modernizmin temel varsayımları üzerinden kamu yönetimi bilimine yansımaları incelenmiş ve postmodernizme geçişte değişen anlayış, uygulama ve kurumsal yapılar sorgulanmıştır. Çalışmanın odağında modern yaklaşımdan postmodern yaklaşıma geçen kamu yönetimi disiplinin ve bu kuramsal tartışmaların kamu yönetimlerine yansımaları karşılaştırmalı olarak yer almaktadır. Özellikle yönetim bilimi içerisinde soru ve sorun alanları olarak öne çıkan konulara kuramsal kökenler üzerinden yaklaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle modernizm ve postmodernizm temel savları, iki kavramın gelişim süreci ve tartışmalı olduğu hususlar ele alınmıştır. Ardından postmodernizmin kamu yönetimi üzerindeki etkileri incelenmiş, kamu yönetimindeki postmodern yapılar, postmodern yaklaşımlar, tartışmalar üzerinde durulmuştur. Son kısımda ise modern-postmodern kamu yönetimi yaklaşımları kıyaslamalı olarak değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise bu yaklaşımlar üzerinden kamu yönetiminin değişim süreci ve gelecekteki muhtemel değişim yönü üzerine odaklanmış, muhtemel tartışma alanları üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1. MODERNİZM VE POSTMODERNİZM

Türk Dil Kurumu sözlüğüne bakıldığında modern ifadesi; çağa uygun olan, çağdaş ve çağcıl şeklinde tanımlanmaktadır. Epistemolojik kökenine bakıldığında ise Habermas’a (1996: 39) göre, *modern* kelimesi Latince *Modernus* biçimiyle

ilk defa 5'inci yüzyılda Hıristiyanlık dönemini, Roma ve Pagan geçmişlerinden ayırmak amacıyla kullanılmıştır. Zaman içinde sürekli değişime uğrasa da *modern* terimi, sürekli olarak eskiden yeniye geçişin sonucu olmakla birlikte Antik Çağ ile arasında bir ilişki kuran dönemlerin bilincini dile getirmiştir (Yıldırım, 2010: 704).

Aydınlanma döneminde ise *modern* kavramının kullanılmaya başlaması, bir aydınlanma projesi olarak modernizm sürecini ifade etmektedir. Terim, sosyal bilimler alanında aydınlanma felsefecileriyle kullanılmaya başlanmıştır. Modernizm sürekli ve doğrusal bir ilerleme anlayışına sahiptir. İlerlemenin motoru ise akıl ve bilimdir. Ancak bu doğrultuda bir ideal toplum düzeninin oluşturulabileceği iddia edilmektedir (Şaylan, 2009: 144-146). Özer ve Baştan (2012: 39)'a göre ise modernizm; aydınlanma, rasyonalizm (ussallık) ve teknolojik ilerleme gibi süreçleri içine almaktadır. Aydınlanma döneminde aklın ve mantığın gerçeği bulmada tek yol olduğu ve pozitivist modernist düşüncenin yeni bir süreç olduğu iddia edilmiştir (Ateş, 2008: 388). Diğer bir söyleyişle, modernleşme bilim ve akıl kaynaklı faaliyetlerin adıdır (Şeyhanlıoğlu, 2007: 83).

Aydınlanma dönemi fikirleri, özellikle Amerikan ve Fransız demokratik devrimleri, Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı gibi büyük değişim süreçlerinin temellerini atmıştır. Yaşanan büyük toplumsal hareketlerin sonucunda modernizmin temel çıktıları kapitalizm, sanayileşme, bilim ve kentleşme gibi bileşenler olmuştur (Barret, 1997: 17). Bu dönemde tarım toplumundan sanayi toplumuna doğru bir geçiş süreci yaşanmıştır. Siyasi iktidar bağlamında bakıldığında merkezileşmenin bu dönemde öne çıktığı görülmektedir. Kırdan kente göçün artmasıyla birlikte sosyal yapı cemaat tipi yapılardan cemiyet tarzı yapılara dönüşmeye başlamıştır (Türköne, 2010: 484).

Entelektüellik ve modernizm Avrupa merkezli gelişmiş ve sosyal değişimin yanında siyasal ve ekonomik süreç 1940'lı yıllarda kırılmaya başlamış, 1970'li yıllara kadar da etkili olmaya devam etmiştir (Harvey, 1989: 27). Bilimsel düşünceyle ya da akıl ve mantık yoluyla evrensel gerçeklere ulaşılabileceği iddiası, İkinci Dünya Savaşı ertesinde yavaş yavaş terkedilmeye başlamıştır. Ardından ise modernizm yanında gelişmeye devam eden modernizmin reddiyesi veya diğer bir tanımlamayla *Postmodernizm* söylemi yayılmaya başlamıştır. Modernizm, bir kavram olarak belli bir semantiği ifade etmektedir. Bu semantiğin içinde belli öğeleri, örneğin pozitivismi, teknosentrizmi, evrenselliği ve akılcalığı bulmak mümkündür. O halde modernizmi, belirlenen bu özelliklere sahip, modernite çağını belirleyen bir düşünsel projeksiyon olarak da tanımlamak mümkündür.

Postmodernizm geleneksel modern kabulün aksine, bilgilerimizin gerçeğe birebir karşılık gelmediğini, gerçeğin hep yeniden üretildiğini iddia eder ve bunun için de hep yeni modeller geliştirilmesi gerektiğinin altını çizer (Aslan ve Yılmaz, 2001: 96-99).

Postmodernizm akımının kimilerine göre modernizme bir tepki olarak ortaya çıktığı ve modernizmi yok ettiği ifade edilirken, kimilerine göre ise sanat ve estetik çerçevesinde yeni bir anlayış olduğu söylenmektedir (Doyuran, 2013: 12). Arnold Toynbee'nin "Bir Tarih İncelemesi" (1933) adlı eserinde modern dönemin Birinci Dünya Savaşıyla sona erdiğini bundan sonraki dönemin post-modern dönem olduğunu ileri sürmesiyle ilk kez postmodern terimi kullanılmıştır (Erinç, 1994: 31). İlk olarak sanat ve mimari alanda estetik anlayışını dile getiren postmodernizm 1960'lı yıllarda etkin ve etkili bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Diğer taraftan bu anlayışın kökenleri anti-aydınlanmacı bir düşünür olan Nietzsche'ye kadar götürülmektedir (Şaylan, 2009: 139-143).

Bu dönemde yaşanan değişimler 1950'li yılların Avrupa'sında yeniden yapılanma sürecinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Postmodernizm sürecinde aslında boyaması yapılan bir resmin tamamlanmaması sonucunda bu evreye geçildiği iddia edilmektedir. Tek bir noktadan hareketle bilimsel bilginin ve bir söylem türünün bu süreçte mevcut olduğu ve dilsel teorilerin, iletişim sorunlarının, sibernetik bir anlayışın, cebir ve teknolojinin, bilgisayar ve dil programlarının bu dönemde etkin olmaya başlaması, postmodern bir durumun varlığına işaretler (Lyotard, 1979: 3, 4). Postmodern dönem büyük anlatıların ve onların toplumsal yansımaları olan bütünleştirici yapıların reddedildiği, söylem ve sosyal yapıda farklılaşmanın, tekil değil çoğul söylemlerin yüceltiildiği bir dönem olmuştur (Akça, 2005: 242). Feyerabend (2017) da aynı noktanın altını çizerek bilimsel mitlerin sorgulanmasını ve genellemeler yerine özellemlere odaklanılmasını salık vermiştir.

1960'lı yıllardan sonra modern öncesi ve modern sonrası toplum, eklektizm, avangard (öncü olma), bireyleşme ve cemiyetleşme gibi kavramlar postmodernizmi anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır (Ateş, 2008: 390). Bu entelektüel dönemin başrol oyuncularının Michel Foucault, Jacques Derrida, Jean-François Lyotard ve Richard Rorty olduğu söylenmektedir (Hicks, 2004: 3). Postmodernizm kavramını Hassard (1993)'ın çalışmalarıyla açıklayan Şener (2007), postmodernizmin hem tarihsel bir dönem hem de bir bilgi kuramı (epistemoloji) olduğu varsayımıyla yola çıkmaktadır. Tarihsel bir dönem olarak postmodernizm, 1970'li yıllarda kapitalizmin krizi sonrasında ekonomik ve siyasi bir sürece geçildiğini işaret

etmektedir. Bu dönem post-Fordizm, sanayi sonrası dönem ve kapitalizm sonrası dönem gibi isimlerle ifade edilmektedir. Bilgi kuramı bağlamında bakıldığında ise aklın ve gerçeğin yapı-bozuma uğratılmaya çalışıldığı bilim anlayışına işaret etmektedir. Bu dönem, postyapısalcılık ve postpozitivizm gibi isimlerle de ifade edilebilmektedir (Şener, 2007: 31).

Postmodernizm tartışmalarının temelini üç kaynağa dayandıran Tekeli (1993) bunları şu şekilde değerlendirmektedir: Bunlardan birincisi Daniel Bell'in örneklerindeki gibi gelecek çalışmalarıdır. Bu çalışmalarda genellikle teknolojin nasıl gelişeceği, bu gelişmelerin nasıl bir toplumsal yapı ya da kapitalist üretim biçimi ortaya çıkaracağı gibi gelişmelerden bahsedilirken, post-endüstriyel toplumların kültürlerinin nasıl olacağı üzerinde kestirimlerde bulunmaya çalışmaktadır. İkinci nokta ise sanat ve düşünce noktalarından hareketle toplum üzerindeki gözlemlerinden postmodernizm üzerine yorumlamalarda bulunmaktadır. Üçüncü gruptakiler ise modernizmin bilime ve akla yönelik yaklaşımlarını eleştirmektedirler. Onlar bilgi ve aklın önerilerinden bir kopuşun olduğunu iddia etmektedirler (Tekeli, 1993: 60-61).

Postmodernizm yapı-bozum (yapı-söküm) olarak ele alındığında ilk aşamada yeniden kurma, var olanı sökme anlamları ortaya çıkar. Bu sistem, ortaya çıkan yeni parçalardan yeni bir sistemin kurulmasını öngörür. Metin içindeki zıtlıkları ifade eden hiyerarşiyi ise yok etmeye çalışarak merkezden uzaklaşmayı ifade eden bir yapının ortaya çıkması için yapı-bozum önemli rol oynar (Yalçın, 2010: 165). Yerleşmiş kalıp düşüncelerinden kurtulmak isteyen postmodernizm, bilimsel üretimde nispiyeti öne çıkaran modernizmin "bilimsel metotlarla keşfedilmiş evrensel gerçekler" iddiasını reddeden bir anlayışı ön plana çıkarmaktadır. Çünkü postmodernizmde doğru ya da gerçek çevre koşullarına bağlıdır (Ateş, 2008: 392). Postmodernizm özneyi yerelleştirerek akılcılığı çoğula yaymaktır. Üstelik yerel olanı meşru hale getirir. Ayrıca modernizmin yarattığı hiyerarşi, araçsal akıllaştırma ve bütüncül toplumsal bütünleştirmenin karşısında eşitliği ve bireyselleşmeyi ön planda tutar. Böylece modernitenin tek, evrensel ve mutlak kıldığı gerçekleri, postmodernizmde çoğul, tikel ve görelî hale getirmek mümkündür (Ateş, 2008: 395). Postmodern toplumda yerel/mikro söylemler ortaya çıktığından toplumsal aktörlerin farklılıkları 'dil oyunları'nı ortaya çıkarmaktadır (Okçu, 2003: 99). Postmodernizm de melez bir yapıyı, melez bir anlatıyı, melez bir dili ve söylemi öngörür (Uçan, 2009: 2290).

2. POSTMODERN KAMU YÖNETİMİ

Modernite ve teknik ussallık tabanında oluşturulan kamu yönetimi disiplininin arka planı aslında iki kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklardan birincisi, Batı kültüründe egemen olan epistemolojik kültürü temel alan 17'nci yüzyıl Aydınlanma Düşüncesi'nden doğmuş rasyonel ve pozitivist düşüncedir. İkincisi ise, 19'uncu yüzyıldaki Polanyi'nin *Büyük Dönüşüm* adını verdiği sanayileşmeden sonra sosyal dönüşüm sürecinin ortaya koyduğu teknolojik ilerleme ve tarihte daha önceden yaşanmamış teknolojik gelişmelerin süreçleri olarak değerlendirilebilir (Özer ve Baştan, 2012: 40). Ardından 1970'li yıllardan sonra yeni bir sürecin ortaya çıkması modernizmin reddiyesi ve yeni bir "post" modernizm söylemi kamu yönetimi alanında etkili olmuştur. Öte yandan Özkaral (2011: 224) teknolojinin bir değişim tetikleyicisi değil, aracı olduğu söylemini de not etmektedir. Ancak teknoloji-modernizm ilişkisi üzerinden yükselen tartışmaların postmodern savlarda da sıklıkla dile getirildiği ayrıca ifade edilmelidir. Sürekli değişimi ve gelişmeyi simgeleyen teknoloji ve postmodernizm ilişkisini bu açıdan yok saymak oldukça toptancı bir yaklaşım olacaktır (Babaoğlu, 2015). Lyotard da bu açıdan öne çıkan bir isimdir. Toplumların post-endüstriyel ve postmodern çağlara doğru ilerlemekte olduklarını iddia eden Lyotard'a göre; toplumlar, teknolojik gelişmelerine bağlı olarak hem bilgi hem de kültürel bağlamda değişime uğramaktadırlar. Dönüşüm sürecinde bilginin oldukça önemli olduğunu dile getiren Lyotard, bilginin statik olamayacağını ifade eder (Charles, 2013: 680).

Bir diğer ikilem noktası yönetim-siyaset ikilemidir. Modern kamu yönetiminde bilimsel başlangıç, Wilson'ın (1887) yönetim siyaset ayrımını savunan makalesi olarak kabul edilmektedir. Öte yandan postmodern kamu yönetimi anlayışı, ne yönetim-siyaset ayrımını ne bilimsel yönetimin evrenselliğini ne de salt Weberyen bürokrasiyi tek doğru olarak kabul etmektedir (Şener, 2000: 12). Klasik dönem bilimsel yönetim anlayışına göre yönetimin görevi, süreci en iyi şekilde işletmek adına karar almak ve tüm kaynakları bu hedefe yönlendirmektir. Neo-klasik ve modern dönemde de aynı şekilde bir politikanın yapılabilmesi için karar alma ve uygulama noktasında hiyerarşik mekanizmaların etkin olması kamu yönetimi alanında bürokratik sürecin temelini oluşturur. Modern dönemde siyasi ve ekonomik krizlerin yanında sanayileşme sürecini de devamlı hale getirmek amacıyla kamu yönetimi disiplini, siyasetten uzaklaşarak işletmecilik yaklaşımına doğru evrilmiş, kamuda örgütsel temelli etkililik, etkinlik ve verimlilik hedefinde reformlar uygulanmıştır (Jun, 2006: 22).

Modern kamu yönetiminde kapalı sistemler olarak tahayyül edilen kurumsal yapıların çevreden bağımsız olmadığı da aynı dönemde tartışılmaya başlanmıştır. Postmodern dönemde yönetimin katılıma açılması, kararların alınmasında ortaklıkların kurulması gibi yeni düşünceler ortaya konmuştur. Şeyhanlıoğlu'na (2007: 88) göre sivil toplum örgütleri bu noktada önemli bir bileşen olarak hızla gelişmiştir. Sivil toplumun, postmodernizmin ontolojik çoğulculuğunun bir yansıması olduğunu aktaran Yalçın (2010: 170), çok kültürcü bir yaklaşımın kamu örgütlerini dönüştürmeye yönelik baskı yaptığını iddia etmektedir. Sınıf temelli değil de ırk, cinsiyet, din vb. esaslara göre toplumun farklı kesimlerinin kamu kuruluşlarında eşit temsil edilmesi bu noktada talep edilmektedir. Modernizm ve postmodernizm paradigmalarının kamu yönetimine izdüşümleri Tablo 1'de özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Modern ve Postmodern Örgüt Biçimleri

	Modern	Postmodern
Alan	Örgüt-içi	Örgütler-arası
Metafor	Mekanistik	Sistemler
Yönetim Biçimi	İdare	Yönetişim
Örgüt Biçimi	Bürokratik	Ağbağlar, İşbirliği, Ortaklık
Kavramlaştırma	Farklılaş(tır)ma; Görevler ve işlevler	Karşılıklı bağımlılıklar
Karar Verme Çerçevesi	Hiyerarşi ve Kurallar	Müzakere ve Konsensüs
Yetkinlik	Becerilere Dayanan Profesyonellik	İlişkisel
Çözümler	Optimal	Deneme, Yenilik, Tefekkür

Kaynak: Aktaran, Acar, 2004: 154.

Kamu yönetimi bağlamında bakıldığında Derrida'nın yapıbozumcu katkısı yadsınamaz. Bu anlayış kamu yönetimi üzerinde inşa ettiğimiz öncüllerin sorgulanmasında kullanılabilir. Bunlardan en önemlisi belki de etkili-etkisiz şeklinde ikili bir karşıtlık olan etkililik kavramıdır. Örneğin kamu personeli performans raporları, devletin genel performansına yönelik raporlar ve pek çok yönetsel reform çabası bu kapsamda değerlendirilebilir (Okçu, 2003: 113). Bunlara ek olarak hiyerarşik bir yapının merkezden uzaklaşılan bir yapıda vücut bulması yapı-bozumcu yaklaşımın kamu örgütlerine bir katkısı olduğu söylenebilir.

Merkezden yönetim, hiyerarşiye bağlılık, kuralcılık, bilimsellik, nesnellik, dikey örgütlenme ve genel yönetsel yapılanmalar gibi bileşenler modernist kamu yönetimlerinin özellikleri arasında sayılabilmektedir (Yıldırım, 2010: 704). Modernist kamu yönetimi anlayışının temelinde yönetim-siyaset ayrımı, iyi yönetimin ilkeleri ve bürokrasi mevcuttur. Modern kamu yönetimi hem kamu hem özel sektörde işleyecek evrensel (işletmecilik) ilkeler(i) ortaya koyma amacındayken, bu ilkelerin “siyasetin telaş ve heyecandan uzak” yerinde getirilmesi amacıyla bürokrasiye “boyun eğme” görevi yükleyen bir anlayış olarak özetlenebilir (Şener, 2007: 36). Diğer taraftan kamu yönetimi alanında postmodernizmin etkileri arasında; yerinden yönetim, yatay örgüt, siyasa-yönetim dengesinin yeniden tanımlandığı örgütler, şeffaf ve sonuç odaklı yönetim, durumsal yaklaşım ve değişken örgütlenme biçimleri sıralanabilir (Alpaslan ve Kutaniş, 2007: 54; Parlak, 2003: 373). Postmodern yönetim anlayışında amaç, klasik ve yeni klasiklerce makine şeklinde tanımlanan insan faktörünün ve diğer insanlarla olan ilişkilerin yönetime yansımaları sağlamaktır (Gephart, 1996: 40). İşte bu dönemde kamu örgütleri üzerinde yerelleşme ve merkezileşme reformları dönemselsel olarak kamu yönetimlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Aynı dönemde yerel yönetimlerin bireye daha yakın yönetim yapıları olması hasebiyle öne daha çok çıkartılan yapılar oldukları izlenmiştir. Modernist yönetimden postmodern döneme geçişte; tek öznel, merkezi ve hiyerarşik iş bölümüne dayalı kaynak bağımlı yönetim yerine ağbağ ilişkileri içinde yapılanmış, çok aktörlü, âdem-i merkezietçi, toplumdaki diğer aktörleri yetkilendiren ve yönlendiren bir anlayışa geçilmiştir (Aktaran: Sobacı, 2007: 222-223). Postmodernizm evrenselliğe karşıdır ve kuralların yıkılmasını, kaldırılmasını esas alır. Bu nedenle bürokrasi yerine görev örgütlenmelerini temel alır ya da geçici (adhocracy) örgütlenmelerin oluşmasına olanak sağlar. Toplulukçu bakış açısıyla tüm üyeleri karar alma sürecine katmaktadır (Ergun, 1997: 13).

Postmodern kamu yönetimi anlayışının özellikle iki farklı aksta geliştiği söylenebilir. Birincisi, postmodern döneme ait olan bilimsellik, performans, kalite, verimlilik vurgusuyla kesinlik arayan ve modernizmin temellerinden hareket eden, ancak kendini kapitalizmin esnekliğine uyarlayabilmiş post-Fordist bir yaklaşım olarak yeni kamu işletmeciliği akımı (Özcan ve Ağca, 2010: 6; Şener, 2007: 44). İkincisi ise, postmodern epistemolojinin radikal eleştirel yaklaşımından yola çıkan söylem kuramlarıdır. Kurumsal determinizmi reddeden, teknokrasiyi yıkan, içeriği özgür bırakan, sonuçların değil söylemlerin önemli olduğunu vurgulayan

ve en önemli amaçları çoğulculuğu artırmak olan bu kuramlar, postmodern kamu yönetimi çerçevesinde değerlendirilebilir (Özcan ve Ağca, 2010: 7; Şener, 2007: 45). Ayrıca postmodern kamu yönetimi vatandaşlara yönelik daha demokratik ve katılımcı yönetim anlayışları arayışını ifade etmektedir (Fox ve Miller, 1995: 45). Ayrıca bu dönem neo-liberal ekonomi-politiğin baskın olduğu bir döneme tekabül ettiğinden devletin baskın rolüne yönelik eleştirel düşünceler de öne çıkmıştır (Akay, 2013: 14). Bu yansımalar Özcan ve Ağca tarafından Tablo 2’de yer alan şekliyle sınıflanmışlardır.

Tablo 2: Yeni Kamu İşletmeciliği ve Söylem Kuramları

	Yeni Kamu İşletmeciliği (Post-Fordizm - postbürokrasi)	Söylem Kuramları
<i>Başlangıç</i>	1980’ler	1990’lar
<i>Postmodernizm versiyonu</i>	Evresel – Ontolojik (post-modernizm)	Epistemolojik (postmodernizm)
<i>Dayandığı Temel</i>	Post-Fordizm / Esnekleşme (Harvey, Piore - Sabel, Lash - Urry)	Post-yapısalcı felsefe (Derrida, Baudrillard, Lyotard, Deleuze - Guattari, Lacan, Foucault)
<i>Hakim Yönelim</i>	Yönetimsel, Örgüt-kuramsal	Politik, Söylem-kuramsal
<i>Etkilendiği Disiplin</i>	İşletme, iktisat	Felsefe, Siyaset, Sosyoloji,
<i>Pratik İlişkisi</i>	Güçlü	Zayıf

Kaynak: Özcan ve Ağca, 2010: 20

Yeni kamu işletmeciliği ilk aşamada modernizm düşüncesi üzerine inşa edilirken, 1970’li yıllardan sonra ise post-Fordizm/postmodernizm petrol krizine bir cevap niteliğinde ortaya çıkmıştır (Şener, 2007: 36). Bu akım birçok ülkede 1980’li yıllardan bu yana esnekleşme, yerelleşme ve küçülme temelli eğilimler sürecinin genel bir ifadesidir. Aynı dönemde devlet-vatandaş ilişkisinin katılımcılık, birlikte yönetim gibi anlayışlarla değişmesi yeni bir söylemi de beraberinde getirmiştir. Uluslararası raporlarda yerini alan, küresel ölçekte pek çok ülkede dolaşıma sokulan bu yeni söylemle birlikte yönetim ya da katılımcı yönetim ifadelerini belirtmek üzere kullanılan ‘yönetişim’ ifadesidir. Yönetişim kavramı, klasik yönetim yapılarıncı tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör ortaklığı felsefesine dayalı bir yönetim süreci olarak postmodern bir düzlemdir (Acar, 2004).

SONUÇ YERİNE

Modernizm söylemi; aydınlanma, rasyonalizm (ussallık) ve teknolojik ilerleme gibi süreçleri içermektedir. Rönesans döneminde başlayan reform hareketleriyle birlikte Avrupa'da temelleri atılan modern dönem, eski düşünce sistemlerini terk ederek, yeniye yönelme şeklinde bir çağı başlatmıştır. Bu süreç tüm sosyal yapıları etkilediği gibi kamu yönetimlerini de daha akılcı daha bilimsel yapma eğilimini doğurmuştur. Kameralizmle beslenen geleneksel olarak Weberyen bürokratik temellere dayanan modern kamu yönetimi, yönetimde rasyonelliği, etkinliği, hiyerarşik kontrolü, politika ve yönetim ayrımını destekleyen bir anlayışa işaret etmektedir. II. Dünya savaşından sonra ise değişen baskın paradigma haline gelen postmodernizm, özellikle 1979 yılında Lyotard'ın Kanada Hükümeti için hazırladığı Postmodern Durum raporuyla kamu yönetimi açısından yeni bir aşamaya evrilmiştir (Türköne, 2010: 496). Aynı dönemde temelleri atılan yeni kamu işletmeciliği ise postmodern kamu yönetiminin bir çıktısı olarak tüm dünyada yönetim yapılarını etkilemiştir. Kamu yönetimi biliminin de en önemli tartışma alanlarından biri olarak da varlığını devam ettirmiştir. Öte yandan postmodernizm tartışmalarıyla birlikte modernizmin yıkılmasının politik ve epistemolojik bir kaosa yol açacağını ifade eden Giddens ve Habermas gibi isimler kısmen haklı çıkmışlardır. Çünkü yeni kamu işletmeciliği yaklaşımı, klasik ve neo-klasik yönetim anlayışlarını kısmen kamuya uyarlamıştır. Etkililik, etkinlik ve verimlilik temalarına yönelik aşırı odaklanmayla modernist, katılımcı yönetim vurgularıyla ise postmodernist bir intiba sergilemiştir. Ayrıca postmodernist kamu yönetiminin önemli bir yansıması olarak kabul edilen yeni kamu işletmeciliğinin 'yeni' niteliğini artık kaybettiği bu nedenle 'post' sürecinin kamu yönetimi açısından arayışına devam ettiği söylenebilir. Örneğin Dunleavy vd. (2005: 468), klasik yeni kamu işletmeciliği anlayışının bittiğini, artık yeni dönemin bir dijital yönetim çağı olacağını ifade etmektedir. Bu arayışın bir yansıması olarak okunabilecek yönetim anlayışı da bir yandan uygulamalara konu olmakta bir yandan da evrim sürecini devam ettirmektedir. Hughes (2013) da bu soruna dikkat çekmiştir.

Hughes (2013: 245-247), yeni kamu işletmeciliğinden yönetişime giden yolda bazı sorunlu ön kabuller olduğuna, yönetişim kavramının da yeniden tanımlanmasının zorunluluğuna işaret etmektedir. Örneğin ağbağ çalışmaları ile ortaya çıkan yeni yönetişim yapılarının daha fazla tartışılması gerektiğini ifade etmiştir. Bevir ve Rhodes (2003: 53) ise bir adım ileri giderek yönetişimin içeriğini doğrudan ağbağlarla doldurmaktadır. Sorunlu olan bir diğer olgu ise postmodern

dönemle beraber ortaya çıkan, ancak son 50 yılda kamu işletmeciliği yaklaşımı kadar kamu yönetimlerini etkileyemeyen yeni kamu yönetimi hareketinin etkililik ve etkinlik söylemlerinin yanına eklediği sosyal adalet, daha fazla katılım, işbirlikleriyle yönetim gibi savlarının kurumsal yapılarda daha fazla etkili olmaya başlamasıdır. Aynı şekilde yeni kamu hizmeti gibi farklı söylemler, farklı yaklaşımlar da kamu yönetimi disiplini açısından güncel tartışma konuları haline almıştır. Bu durumda postmodern dönemin en somut ifadelerinden biri olarak ortaya çıkan yeni kamu işletmeciliği çağının da ülkeler arası farklılıklarla beraber artık baskın yaklaşım olmaktan uzaklaştığı ifade edilmelidir. Tüm bu noktalardan hareketle modernizmin kökleriyle postmodernizmin etkilerini bir araya getiren yaklaşımların kamu yönetimini hem bilimsel tartışmalar hem uygulamalar açısından etkilediğini iddia etmek gerçekçidir. Postmodern yaklaşımların baskın olduğu son yarım asırlık süreçte evrimin devam ettiği ve 'post' dönemin hala olgunlaşma çağında olduğunu söylemek mümkündür. 1990'lardan sonra gelişen yönetim yaklaşımı sürekli gelişen, değişen ve yenilen bir kavram olarak süreklilik arz etmektedir. Postmodern ifadesinin kendi içinde barındırdığı sürekli gelişim, uzay-zaman sürekliliği yaklaşımı kamu yönetimi açısından bu noktada örtüşmektedir. Değişimin sürekliliği, postmodern savların da sürekli yeniden tartışılmasını gerektirmektedir. Öncelikle yönetim bir katılma modeli olarak öne çıkarken, ardından iyi yönetim söylemleriyle birlikte yönetim algısına doğru bir eğilim öne çıkmıştır. Öte yandan 2000'li yıllardan itibaren özellikle artan oranda ağ toplumu, karmaşık yönetimler, kaos yönetimi gibi daha bütünlüklü yaklaşımlardan söz edilmeye başlanmıştır.

Günümüzde gittikçe gelişen teknolojiyle birlikte kişilerin yönetiminden ziyade bir bütüncül yönetim anlayışı öne çıkmaktadır. Artık görev odaklı yönetimlerin, birbirleriyle bağlı ağlardan oluşan ilişkilerin yönetiminin benimsendiği hususlar ortaya çıkmaktadır. Kamudaki projelerde sektörlerarası işbirliklerinin gittikçe arttığı; özel, kamu, sivil gibi farklı sektörlerden ziyade hedeflerin ya da amaçların öne çıktığı söylemlerin baskın hale geldiği görülmektedir. Sendikaların, kamu sektörünün, özel sektörün, vakıfların, derneklerin aynı söylemler üzerinden hareket ettiği, bir tür birlikte yönetim olgusunun kendi kendine geliştiği izlenmektedir. Bu örnekler yalnızca ulusal değil, küresel ölçekte de kendisine yer bulmaktadır. Bu açıdan postmodernizmin devamlılığı sağladığını iddia etmek ve belki de teknolojik gelişmelerin yarattığı hızlı iletişim, değişim ve dönüşüm paradigmatlarıyla yenilenmenin henüz tamamlanmadığını belirtmek daha doğru olacaktır. Bu açıdan teknoloji-kamu yönetimi ilişkisi ile ağbağ ve karmaşıklık bilimleri çalışmaları üzerinden yapılacak yeni araştırmaların post dönemin yeni yönünü belirlemede faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Muhittin (2004), *Örgüsel Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Akay, Ali (2013), *Postmodernizmin ABC'si*, Say Yayınları, İstanbul.
- Akça, Gürsoy (2005), "Postmodernite ve Ulus Devlet", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 7, s. 232-256.
- Alpaslan, Sümeyra ve Kutanis, Rana Özen (2007), "Sanayi ve Bilgi Toplumu Yönetim Metaforlarının Karşılaştırılması", *Akademik İncelemeler*, 2 (2), s. 49-71.
- Aslan, Seyfettin ve Yılmaz, Abdullah (2001), "Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (2), s. 93-108.
- Ateş, Hamza (2008), "Postmodern Toplum, Devlet ve Kamu Yönetimi", iç. *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, (Ed: Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk ve Bayram Çoşkun), Seçkin Yayınları, Ankara, s. 387-414.
- Babaoğlu, Cenay (2015), "Andrew Feenberg ve Feenberg'de Teknoloji Felsefesi" iç. *Çağdaş Siyaset Kuramı-II* (Edt: Hilal Onur İnce), DoğuBatı Yayınları: Ankara, s: 442-464.
- Barret, Terry (1997), "Modernism and Postmodernism: An Overview with Art Examples", iç. (Ed. James Hutchens ve Marianne Suggs), *Art Education: Content and Practice in a Postmodern Era*, NAEA, Washington, DC.
- Bevir, Mark ve R. A. W. Rhodes (2003), *Interpreting British Governance*, University of Chicago Press, Londra.
- Charles, Henry (2013), "Jean-Francois Lyotard's Postmodernism and the Contemporary World", *ARPN Journal of Science and Technology*, 3 (7), s. 680-682.
- Denhardt, Janet V. ve Denhardt, Robert B. (2003), *The New Public Service, Serving not Steering*, M.E. Sharpe, London England.
- Doyuran, Levent (2013), "Küresel Yeni Dünya Düzeninde Postmodern Söylem", *Ulakbilge*, 1 (1) 1, s. 10-35.
- Dunleavy, Patrick; Margetts, Helen; Bastow, Simon ve Tinkler, Jane (2005), "New Public Management is Dead – Long Live Digital-Era Governance", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16 (3). s.467-494.

- Ergun, Turgay (1997), "Postmodernizm ve Kamu Yönetimi", *Amme İdare Dergisi*, 30 (4), s. 3-15.
- Erinç, M. Sıtkı (1994), "Postmodernizmin Tanımı", *Anadolu Sanat*, Sayı: 2, s. 31-45.
- Feyerabend, Paul. (2017), *Bilimin Tiranlığı*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Fox, Charles ve Miller, Hugh (1995), "Postmodern Public Administration: A Short Treatise on Self- Referential Epiphenomena", *Administrative Theory and Praxis*, 15 (2). s. 52-70.
- Gephart, Richard (1996), "Management, Social Issues and the Postmodern Era", iç. (Eds. D. Boje, R. Gephart and T. Thatckenery), *Postmodern Management and Organization Theory*, Sage Publications, London. s. 21-44.
- Habermas, Jürgen (1994), *The Philosophical Discourse of Modernity – Twelve Lectures*, Polity Press, Cambridge, Oxford.
- Habermas, Jürgen (1996), "Modernity: An Unfinished Project", iç. (Eds. Maurizio Passerin d'Entreves ve Seyla Benhabib), *Essays on the Philosophical Discourse of Modernity*, Polity Press, Cambridge.
- Harvey, David (1989), *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Changes*, Blackwell, UK.
- Hicks, Stephen, R. C. (2004), *Explaining Postmodernism: Skepticism and Socialism from Rousseau to Foucault*, Scholagy Publishing, USA.
- Hughes, Owen, E. (2013), *Kamu İşletmeciliği & Yönetimi*, BigBang Yayınları, Ankara.
- Jun, S. Jong (2006), *The Social Construction of Public Administration: Interpretive and Critical Perspectives*, State University of New York Press, Albany.
- Liotard, Jean-Francois (1979), *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Vol.10, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Okçu, M. (2003), "Postmodernizm ve Kamu Yönetimi", iç. Çağdaş Kamu Yönetimi I Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür (Edt.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 97-124.
- Özcan, Kerim ve Açca, Veysel (2010), "Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri", *Amme İdaresi Dergisi*, 43(3), s. 1-32.

- Özer, Buğra, ve Baştan, Serhat (2012), "Modernite ve Postmodernite Süreçlerinde Kamu Yönetimi, Siyasa Yapım Sürecinin İletişimsel Motifleri ve Demokratikleşme Üzerine Kuramsal Bir Tartışma", *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1), s. 39-52.
- Özkaral, Metin (2011), "Kamu Yönetimi ve Teknoloji İlişkisi ile İlgili Postmodern Değınmeler", iç. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji*, Onur Ender Aslan (Edt.), KAYFOR 2010, TODAİE, Ankara, s. 220-225.
- Parlak, Bekir (2003), "Küreselleşme Sürecinde Modern Ulus-Devlet ve Kamu Yönetimi", iç. *Çağdaş Kamu Yönetimi-I*, Muhittin Acar, Hüseyin Özgür (Edt.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. s. 346-392.
- Sobacı, M. Zahid (2007), "Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değırlendirmeler", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), s. 219-235.
- Şaylan, Gencay (2009), *Postmodernizm*, İmge Yayınevi, Ankara.
- Şeyhanlıoğlu, Hüseyin (2007), "Postmodern Kamu Yönetiminde E-Devlet", *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 456, s.81-106.
- Şener, H. Engin (2000), "Bilgi-kuramsal Açından Postmodern Kamu Yönetimi", *Demokrasi Kuşağı için Girişim*, 1 (2), s. 12-15.
- Şener, H. Engin (2007), "Kamu Yönetiminde Postmodernizm", iç. Şınasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner (Edt.), *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar*, Nobel, Ankara, s. 31-47.
- Tekeli, İlhan (1993), "Postmodernizm Tartışmaları Üzerine Düşünceler", *Felsefe Dergisi Sayı: 60*, s. 60-64.
- Türköne, Mümtaz (2010), *Siyaset*, Opus Yayınları, İstanbul.
- Uçan, Hilmi (2009), "Modernizm/Postmodernizm ve J. Derrida'nın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi", *Turkish Studies*, Volume 4/8, ss. 2284-2306.
- Yalçın, Lütfi (2010), *Kamu Yönetimi Kuramları: Yöntembilimsel Bir Değırlendirme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Murat (2010), *Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi*, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), s.703-711.